

1. Inleiding

Archeologie was de voorbije maanden het gespreksonderwerp in de stad Eeklo. Na onderhandelingen en een vooronderzoek werd er immers een opgravingscampagne uitgevoerd in de Blakstraat op de toekomstige terreinen van het nieuwe fusiehospitaal. Men had het geluk dat de bouw van het fusieziekenhuis nog even op zich liet wachten zodat het onderzoek in alle rust kon gebeuren. Met dit onderzoek werd het verleden van de stad Eeklo een stukje tastbaarder. Er waren verschillende redenen om deze terreinen archeologisch te onderzoeken die in dit verslag allemaal besproken zullen worden. Na een korte situering van de site, op geografisch en bodemkundig vlak, wordt de naam "blakstraat bekeken vanuit toponymisch standpunt. Erna bespreekt men de verschillende aanleidingen tot dit onderzoek. Vervolgens komen de vooronderzoeken en de eigenlijke opgraving aan bod alsook een bespreking van de vondsten. Het besluit wordt voorafgegaan door een kort overzicht van de verwante sites in de buurt en relevante informatie uit de literatuur.

Met dit opgravingsverslag wordt gepoogd om zo'n volledig mogelijk beeld te scheppen over de werkzaamheden, de interpretaties en de conclusies van dit onderzoek. Echter mag men dit rapport niet beschouwen als een eindresultaat maar eerder als een deeltje van een groter geheel.

Het vooronderzoek en de eigenlijke opgraving waren nooit tot stand gekomen zonder de hulp en de gezamenlijke inspanning van de Stad Eeklo, de diensten van de provincie Oost- Vlaanderen, de Afdeling Monumenten en Landschappen van de Vlaamse Gemeenschap, de Vakgroep Archeologie en Oude Geschiedenis van Europa van de RUG en de Geschied- en heemkundige Kring van Eeklo.

(techn. fiche: datum, medewerkers, ...)

Aanleiding

2. Situering

Context v.d. site

2.1. Geografisch

Eeklo bevindt zich in het Meetjesland, gelegen in de noordwestelijke hoek van de provincie Oost-Vlaanderen. Binnen deze regio zijn verschillende landschappelijke eenheden aanwezig en de belangrijkste hiervan is de zandrug van Maldegem-Stekene ten noorden van het kanaal Gent- Brugge.¹ Deze rug is oost-west georiënteerd en heeft een asymetrische dwarsdoorsnede. Men ziet een steile zuidflank en een zachter hellende noordflank. Het microreliëf op deze rug bestaat vooral uit oost-west gerichte ruggetjes, die zo dicht bij elkaar liggen dat ze nagenoeg een aaneensluitende brede complexe rug met sporadische duintjes vormen.² De site Eeklo-hospitaal ligt net op de zuidelijke uitloper van deze zandrug.

De site Eeklo-Hospitaal bevindt zich in de Blakstraat op de toekomstige terreinen van het fusieziekenhuis. De Blakstraat loopt ten westen van de stad Eeklo naar Adegem toe. Deze oorspronkelijk weg werd in tweeën doorsneden met het graven van de Lieve tussen 1250 en 1262. De Blakstraat gaat nu over in de ringlaan R43. .

kaartje

2.2. Bodemkundig

De site aan de Blakstraat ligt in de Vlaamse zandstreek. De dominerende bodems zijn droge tot matig natte zandgronden en lemige zandgronden.³

Elk bodemprofiel bestaat uit een horizontale superpositie van bodemlagen. Het meest voorkomende profieltype is de postpodzol⁴, het laatste stadium van de podzolizatie van de bodem. Tijdens het podzolizatieproces gaat het humeuze materiaal uit de bovenste A-horizont als gevolg van plantenactiviteit en doorsijpelend neerslagwater zich dieper afzetten. Hierdoor ontstaat net onder de A-horizont een

¹ Van Der Haegen, Crombé, P., Semey, J. (1999). Steentijdvondsten in het Meetjesland. Inventaris en geografische analyse, Archeologische Inventaris Vlaanderen, Buitengewone reeks 6, Gent.

² Van Thuyne, C. (1994). Archeologisch onderzoek in de gemeente Lembeke. Appeltjes van het meetjesland nr. 45. Maldegem. 109-157.

³ Ameryckx, J.B., Verheye, W., Vermeire, R. (1995). Bodemkunde. Bodenvorming, Bodemeigenschappen, bodems van België, bodembehoud en -degradatie. Bodembeleid en Bodempolitiek, Gent.

⁴ Thoen, H., Vandermoere, N. (1985). The Roman fortified site at Maldegem. *scholae Archaeologicae* 6. RUG.

uitgelogde E-horizont. Doorgaans worden de uitgespoelde elementen, ijzer, aluminium en fijne colloïdale deeltjes van de bodem, weer afgezet in een zogenaamde aanrijkingsslaag (B-horizont). Het profiel krijgt dan een A-E-Bh/Bir-C uitzicht (podzolbodem). Door intensief ploegen is dit bodemprofiel niet overal meer bewaard. Diepploegen heeft ervoor gezorgd dat op vele plaatsen de E-horizont en soms een deel of volledige B-horizont zijn opgenomen in de ploeglaag, waardoor onder de ploeglaag meteen het moedermateriaal (C-horizont) dagzoomt.⁵

2.3 kaartje

3. Toponomie

3.1 Toponomie

De toponomie is een hulpwetenschap van de archeologie. Het is de studie die zich bezig houdt met geografische eigennamen in taalkundig en historisch opzicht.

Er werd tijdens het literatuuronderzoek nagegaan of de blakstraat toponomische gegevens opleverden. De Blakstraat vormde een oude verbinding tussen Adegem en Lembeke, via de Zandvleuge en de Vromboutstraat. Nog in de 17de eeuw was het een niet belaste weg, wat erop wijst dat de Blakstraat een zeer oude, belangrijke weg geweest moet zijn. Haar belang ging verloren met het graven van de Lieve waardoor ze in tweeën werd gesplitst. De rivier de Lieve werd gegraven tussen 1250 en 1262. Volgens de auteurs De Vos en Stockman is de interpretatie van "blak" als vlak, effen, open, uitgestrekt te kortzichtig. Volgens hen moet men eerder kijken naar "Blaaks" omdat de oudst geattesteerde vormen altijd een -s hebben. De taalkundige eind-s moet beschouwd worden als genetiefuitgang bij een persoonsnaam Blake of De Blake. Dit kan op zijn beurt beschouwd worden als huis, boerderij of erf van ene "Blake". De Blaaksstraat werd later de Blakstraat.⁶

⁵ Van Den Breemt, A. (2006). Resultaten van het prospectief booronderzoek aan de Blakstraat te Eeklo. Stad Eeklo.

⁶ De Vos, A.; Stockman, L.; Van De Woestijne, P. (1994). Meetjeslandse toponiemen tot 1600, band 1 Eeklo. Stichting Achiel De Vos.

4. De aanleiding

4.1 luchtfotografie

In de jaren '90 voerde Semey J. luchtfotografische prospecties uit op deze terreinen. Hierbij werden crop- marks of verkleuringen in het gewas waargenomen. Naast een reeks grachten werden er andere vergravingen zichtbaar op de terreinen. Het terrein werd opgenomen op de lijst van potentiële sites voor zowel steentijd als een latere periode. Archeologische sporen uit de brons- en ijzertijd, gallo- Romeinse en de middeleeuwen zijn rechtstreeks herkenbaar op luchtfoto's. Steentijdsites worden niet herkend via de luchtfotografie en moet een andere manier aangewend worden om deze te lokaliseren. Daarom worden alle zandruggen⁷ en depressies in kaart gebracht. De reden hiervoor is dat deze in aanmerking komen als potentiële sites van de steentijd.⁸

uitwerking, ook foto's van

luchtfoto

4.2 kadaster

De belangrijkste overtuigingsfactor tot een archeologische opgraving kwam dankzij de opzoekingen van de heemkundige kring van Eeklo. Op het kadaster plan merkten zij een opmerkelijke halfcirkelvormige structuur ten noorden van de Blakstraat. Deze opvallende en vrij ongewone percellering hadden zij graag van dichtbij bestudeerd. Een nieuwbouwwijk werd gevestigd op de terreinen ten noorden van de Blakstraat waardoor een onderzoek in de bodem uitgesloten werd. Indien deze halve cirkel werd doorgetrokken bevond zich ten zuiden van de Blakstraat braakliggende terreinen waar binnen een afziende periode het nieuwe fusiehospitaal gebouwd ging worden. Men had het geluk dat de bouw van het fusieziekenhuis nog even op zich liet wachten zodat er in alle rust een opgraving kon plaatsvinden. Dit was voor hen een aanleiding om te kijken naar mogelijke aanwijzingen voor zichtbare oude sporen in de bodem. Men kwam terecht bij de reeds vroeger genomen luchtfoto's. De

⁷ De site Eeklo-hospitaal ligt net op de zuidelijke uitloper van de zandrug Maldegem- Stekene.

⁸ Crombé, P, Van Der Haegen, G. (1996). Streekinventaris van steentijdbewoning in het meetjesland. Appeltjes van het meetjesland nr. 47. Maldegem. 165-169.

mensen van de heemkundige kring zochten verder naar mogelijke aanwijzingen om het fenomeen op het kadasterplan te kunnen verklaren. De site Eeklo- blakstraat bestaat uit arme zandgronden en men bracht de taxen die geïnt werden op deze gronden zorgvuldig in kaart. Hieruit kan geconcludeerd worden dat het arme gronden betreft. Naar het Z-W toe worden de gronden duurder, bijgevolg beter van kwaliteit. Gronden te N????????????????

4.3 Besluit

De aanwijzingen dat de site Eeklo- Blakstraat archeologisch belangrijk is zijn vrij gegrond. Ten eerste kwam het gebied in aanmerking voor een mogelijke steentijdsite. Ten tweede waren er duidelijk sporen te zien op de verschillende luchtfoto's. Ten derde toonde het kadaster een opmerkelijke halfcirkelvormige structuur die ongewoon is in het landschap en duid op een menselijke activiteit. Enkel een vooronderzoek kon de vermoedens verwerpen of bevestigen.

5. **Vooronderzoek**

Er vonden gelijktijdig twee onderzoeken, een boorcampagne en een proefsleuvenonderzoek, plaats, die hieronder besproken zullen worden. Het proefsleuvenonderzoek alleen volstond niet omdat steentijdsites met deze methode niet gevonden worden.

data, introenders, ... (technische fiche)

5.1. Prospectief bodemonderzoek

In 2000 werden er op de site Eeklo- Lange Hilten⁹ een zestigtal boringen verricht door de vakgroep Archeologie en Oude Geschiedenis van Europa van de Universiteit Gent. Er werden in totaal 281 artefacten gevonden waaronder een tiental werktuigen.

⁹ Deze site ligt ten noorden van de Blakstraat.

Deze vonsten datteren uit de vroege- en midden steentijd (9500- 6500).¹⁰ de vondsten werden aangetroffen op een duin die deel uitmaakt van de zandrug Maldegem- Stekene.

Door een gelijkaardig landschappelijk fenomeen werd beslist om de terreinen aan de Blakstraat te onderwerpen aan een booronderzoek. In eerste instantie was dit onderzoek gericht op de aanwezigheid van mogelijke steentijdsites. Bij deze campagne werd een kleine (6) hoeveelheid vuurstenen artefacten aangetroffen. Deze vondsten wijzen niet op een prehistorische occupatie wat verder onderzoek naar een mogelijke steentijdsite uitsluit. Voor een uitgebreid verslag verwijzen we naar het rapport over de boorcampagne geschreven door An Van Den Breemt. (Bilaga)

foto van zes silexfragmenten

5.2. Proefsleuven

aanwezigheid van middeleeuwse occupatie. Informatie zie Bart

Methode

Er werd geadviseerd de volledige zone, ongeveer 8 ha, te verkennen aan de hand van zogenaamde proefsleuven. Deze methode werd ontwikkeld in het oosten van Frankrijk. Hierdoor kon een snelle evaluatie van grote terreinen gemaakt worden. Er bestaan twee varianten: onderbroken proefsleuven (Lorraine-methode) en doorlopende sleuven.

De essentie bestaat er uit dat de teelaarde wordt verwijderd tot op het niveau van het gele zand. Op dit niveau zijn archeologische sporen immers reeds leesbaar. Om een goede inschatting te kunnen maken van de aanwezigheid en belangrijkheid van archeologische sporen, is het noodzakelijk ongeveer 10% van de totale oppervlakte af te graven. Een hoger percentage brengt, de kosten in overweging nemend, geen hoger rendement, een lager percentage biedt onvoldoende garantie op een sluitende conclusie.

Bij de Lorraine-methode worden sleuven uitgegraven met de breedte van een kraanbak (2m) over een lengte van tien meter. Dit wordt herhaald met een tussenafstand van tien meter en in rijen van tien meter.

¹⁰ Sergant, J., Van Der Haegen, G., Perdaen, Y. (2001). Steentijdvondsten uit Eeklo, aansluitingscomplex N49-R43. Monumentenzorg en cultuurpatrimonium. Jaarverslag van de provincie Oost-Vlaanderen 2000, 204-206.

Het alternatief bestaat uit het uitgraven van doorlopende sleuven. De tussenafstand wordt in dit geval vergroot.

Uitvoering

Beide methodes werden gecombineerd, afhankelijk van de vorm van de terreinen en de bodemkundige gesteldheid (voornamelijk met het oog op de registratie). Het onderzoek werd uitgevoerd in de tweede helft van mei. De stad Eeklo stelde een kraan ter beschikking, het onderzoek op het terrein werd uitgevoerd door Steven Mortier, Afdeling Monumenten en Landschappen, Vlaamse Gemeenschap en Bart Cherretté, Dienst Monumentenzorg en Cultuurpatrimonium, Provincie Oost-Vlaanderen.

lijst met Er kon goed doorgewerkt worden. Er werd uitgegaan van een gemiddelde van 1 ha per dag op deze wijze af te graven, dus 8 dagen werk. Uiteindelijk waren slechts zes dagen nodig om het werk uit te voeren. Hierbij moet gemeld worden dat de werken twee maal stilgelegd werden door de vondst van bommen, één Duitse gifbom uit de Eerste Wereldoorlog en één Engelse mortier uit de Tweede Wereldoorlog.

Registratie van de proefsleuven

De ligging en diepte van de sleuven werd opgemeten door de landmeter van het VIOE (Vlaams Instituut voor Onroerend Erfgoed – Vlaamse Gemeenschap). Alle archeologische sporen werden eveneens ingemeten (zie bijgevoegde figuur). Een eerste registratie werd ook reeds door de archeologen gemaakt op het moment van afgraving. Alle sporen werden genummerd en er werd een profielbeschrijving gemaakt van alle sleuven, op regelmatige afstand (20-50m).

Bodemkundige vaststellingen:

Centraal op het terrein werd de zandrug vastgesteld, die ook reeds duidelijk op de luchtfoto's zichtbaar was. Op deze plaats was de teelaarde zeer dun. In de andere zones was de teelaarde dikker. De depressie die op de luchtfoto's goed zichtbaar was, was op het terrein (bodemkundig gezien) minder uitgesproken vast te stellen. Op bepaalde plaatsen kon echter duidelijk opgemerkt worden dat de oorspronkelijke bodemkundige toestand door landbouwactiviteiten sterk aangatast en genivelleerd was.

Archeologische vaststellingen:

-perceel 1:

De aanwezige archeologische sporen bevonden zich in hoofdzaak op dit perceel (meest westelijke). Een uitgesproken concentratie aan grachten was waarneembaar in de noordwestelijke hoek, aan de straatkant. De grachten hebben verschillende oriëntaties en breedtes. Opmerkelijk is dat een reeks grachten reeds dezelfde oriëntatie hebben als de hedendaagse perceelsscheidingen. Andere grachten staan er haaks of schuin op. Vooral de schuine grachten, die volledig discordant zijn met de bestaande perceelsstructuren, zijn interessant omdat ze per definitie een oude toestand weergeven. Dit trok dan ook de aandacht. De ouderdom werd ondersteund door het aangetroffen materiaal, haast uitsluitend grijze ceramiek die in de dertiende eeuw te plaatsen valt (determinatie door dr. Koen De Groote, VIOE). Dit materiaal werd in grote hoeveelheden aangetroffen, wat de datering zekerder maakt. Haast alle grachten, zowel schuin als parallel met de bestaande grachten en

erfscheidingen, bevatten dit dertiende eeuwse materiaal. Dit geeft het geheel een uniforme uitstraling en verhoogt de betrouwbaarheid van de gegevens. De zone heeft een uitgesproken concentratie, af te lijnen tot ongeveer 60 meter van de straatkant, over de volledige breedte van het perceel.

Naast grachten werden op verschillende plaatsen kuilen aangetroffen, waarvan er één als een drenkkuil wordt geïnterpreteerd en één een mogelijke waterput is. Ze bevatten hetzelfde materiaal. Het heeft er dan ook alle schijn naar dat het terrein aan de Blakstraat een duidelijk af te lijnen archeologische site bevat, die bovendien vrij scherp in de tijd te plaatsen valt. Wellicht bevinden we ons in de onmiddellijke nabijheid van een middeleeuws erf, misschien te situeren onder of aan de overzijde van de straat. Gebouwsproten zelf werden op de lokatie niet aangetroffen. Het interessante aan het geheel is de samenhang die het vertoont met de bestaande perceelsstructuur, wat zou kunnen betekenen dat de huidige perceelsstructuur en bij uitbreiding de ruimere omgeving en landschap tot die periode teruggaat, m.a.w. de site biedt mogelijke elementen die de onstaansgeschiedenis van het huidige landschap kunnen belichten.

Dit wordt versterkt door de vaststelling van bepaalde perceelsstructuren in het oude kadaster (Popp-kaart). Hierop is immers een duidelijke anomalie te zien ter hoogte van de Blakstraat (onder de huidige woonwijk). Betreft het een relict van de middeleeuwse landschapsontginning? Dit is voorlopig niet duidelijk te beantwoorden maar de aanwezigheid van de site, en vooral de datering, roepen op zijn minst interessante vragen op.

-perceel 2:

Op dit perceel zijn vooral grachten te vinden die parallel met de bestaande structuren lopen. Aan de straatkant werd een cirkelvormige structuur gevonden (geén dateerbaar materiaal). Er werd een plaatselijke uitbreiding gemaakt van de sleuven maar dit leverde geen extra materiaal op. Het tweede perceel biedt dan ook geen extra relevante informatie.

-perceel 3:

Buiten de vernoemde bommen werd niets aangetroffen.

Conclusie:

De gegevens van de luchtfotografie werden bevestigd op het terrein. De proefsleuven brachten een duidelijk af te lijnen site aan het licht, die mogelijk potentieel heeft om ons meer te leren over de onstaansgeschiedenis van het huidige landschap en de ontginningen in de dertiende eeuw, waarvan het bestaan van Eeklo het resultaat is. Onderzoek van deze archeologische site kan dan ook bijdragen tot de streekgeschiedenis van Eeklo en het Meetjesland.

Vanuit archeologisch perspectief is deze site evenzeer een interessant gegeven, daar dertiende eeuwse landelijke contexten minder goed gekend zijn.

De conclusie is dan ook dat aan het steentijdonderzoek geen verder gevolg dient gegeven te worden, maar dat de dertiende eeuwse site wel opgegraven dient te worden, met ruime aandacht voor natuurwetenschappelijk onderzoek. De vermoede aanwezigheid van een waterput – een goede bewaringscontext voor allerlei plantaardig en dierlijk materiaal (keverresten) – biedt mogelijkheden voor dit

natuurwetenschappelijk onderzoek. Aande hand van dit onderzoek kunnen tal van gegevens afgeleid worden over de ontwikkeling en gebruik van het landschap in de (wijdere) omgeving van de site.

5.3. Besluit vooronderzoek

Zoals reeds vermeld bij het booronderzoek werd het onderzoek naar een steentijdsite stopgezet wegens te weinig relevante gegevens.

VASTSTELLINGEN: danewatting

De middeleeuwse sporen, die ontdekt werden bij het proefsleuvenonderzoek, werden interessant bevonden voor verder onderzoek. Over het dagelijkse leven en activiteiten in middeleeuwse plattelandcontexten tijdens de 13de - 14de eeuw is weinig geweten. De structuur in het kadaster, de toename van de sporen naar de doorgetrokken cirkel toe en de totale afwezigheid van sporen daarbuiten wijst op activiteiten in dit gebied. Het zou een gemiste kans zijn dit gebied niet te onderzoeken nu de mogelijkheid er was en een groot deel reeds vernield was door een nieuwbouwwijk.

inbrengen
Daarnaast zijn niet enkel de sporen van menselijke occupatie, maar ook de reconstructie van het landschap dat ons bijleert over het verleden. Het is een volledige foute bewering dat de middeleeuwse archeologie zich mag beperken tot enkel het opgraven van imposante gebouwen.

6. Opgraving

De opgraving¹¹ aan de Blakstraat startte op 25 september 2006 o.l.v. An Van Den Bremt, die op 16 november vervangen werd door Valerie Valcke. De veldarcheologen waren Evelyn Schynkel en Jeroen De Reu. Het volledige project werd van dichtbij begeleid door de archeologen van de provincie Oost-Vlaanderen Luc Bauters en Bart Cherretté. Het veldwerk werd beëindigd op 14 december 2006. De overige zeven werkdagen van december werden gebruikt om het gevonden

¹¹ De opgraving kreeg de werknaam Eeklo hospitaal (EE HO '06).

materiaal te wassen, te nummeren en eventueel te plakken. Daarnaast werden in die periode de grondplannen in inkt gezet en de verbanden tussen de verschillende gevonden structuren bekeken. Gedurende de maand januari werd het opgravingsverlag geschreven, de plannen gedigitaliseerd en verschillende afspraken gemaakt. Er werd beslist om met het aardewerk naar Koen De Groote te gaan van het VIOE¹². In de maand januari werd een afspraak gemaakt met de mensen van het archief en de voorzitter van de heemkundige kring om informatie en bedenkingen uit te wisselen. Daarnaast werd een artikel gemaakt bestemd voor het grote publiek, alsook een powerpoint presentatie voor een voordracht over de opgraving aan de burgemeester en schepenen en de mensen van het fusiehospitaal.

- Voorlopig eindpunt
- 1/h. raamtuicht:

6.1. Methodologie

De site met een oppervlakte van ? ha werd onderverdeeld in 25 vakken die elk een letter kregen. Elk vak werd opgeschaafd en de sporen opgetekend op een grondplan. Een wirwar van grachten kwam tevoorschijn samen met vier vermeende waterputten. Een poel en tal van paalsporen werden herkend. In de zuidwestelijke hoek van het opgravingsareaal werd een greppel vastgesteld die met enkele onderbrekingen een vierkantig areaal¹³ omsloot.

kaartje

De vakken A-F hebben een afmeting van 20m x 10m.
De vakken G-L hebben een afmeting van 20m x 20m.
De vakken M-Q hebben een afmeting van 20m x 10m.
De vakken S-V hebben een afmeting van 20m x 10m.
De vakken X en Y hebben een afmeting van 20m x 10m.
De vakken van R en W hebben een afmeting van 15m x 10m.

- methodologie
- parkbegraafplaats
 - bemonstering
 - verwerking materiaal
 - topo-opname
 - datering

6.1.1. werkwijze bij de verschillende sporen.

► grachten

(afnemen)
bult 2 polen apart vermeldt:
van spoor ... werden bult/stal
genomen

¹² Vlaams Instituut voor Onroerend Erfgoed – Vlaamse Gemeenschap

¹³ enclosure

De grachten werden gecoupeerd om hun diepte, vulling en verloop na te gaan. Bij oversnijding van grachten werden er coupes gemaakt voor de stratigrafie. Alles werd opgetekend en gefotografeerd. Bij enkele grote grachten¹⁴ werden er monsters genomen voor macrorestenonderzoek.

► *kuilen*

De vier kuilen werden onderzocht door telkens twee tegenoverliggende kwadranten¹⁵ uit te graven. Deze putten werden op elke 50 cm diepte gefotografeerd en opgetekend. Er werden pollenmonsters genomen bij de vier kuilen. Om de kuilen met droge voeten te kunnen opgraven werd er beslist om bemaling te steken. Dit bleek nadat ze verwijderd was geen overbodige luxe geweest te zijn¹⁶.

deel

► *poel*

De poel werd (spoor 390, 391,392) gecoupeerd, ingetekend en gefotografeerd.

► *enclosure*

De " enclosure" (spoor 155) werd gecoupeerd en ingetekend.

► *paalsporen*

Alle paalsporen of vermoedelijke paalsporen werden opgetekend op het grondplan. Enkele werden gecoupeerd en gefotografeerd. Bij het digitaliseren werden enkel de gecoupeerde, zekere paalsporen aangeduid. De overige werden ingedeeld bij overige structuren. Echter in de inventaris werd steeds vermeld dat het mogelijks een paalspoor was.

¹⁴ het betreft de grachten van spoor 270, 280, 335, ???????????

¹⁵ zie verder

¹⁶ De kuilen vulden zich al snel met water als gevolg van een hoge grondwatertafel.

6.1.2. hoogte van de site

De hoogte van de site werd systematisch om de vijf meter opgenomen aan de hand van de uitgezette basislijnen. Door de relatief grote afstand tussen de site en een van de geodetische punten van Eeklo of Adegem, werd beslist om zelf een punt uit te zetten die dan later werd opgemeten door een landmeter. De hoogte van het geodetisch punt was 8,24m¹⁷.

< reliëf kaart nke?
DHM

6.2. interpretatie van de sporen

fig. gegraving

De dichtheid van de sporen varieerde sterk. De sterkste concentratie aan kleine structuren en grachten werd gevonden in het oostelijke gedeelte van de site. Daarnaast werden er tal van recente sporen waargenomen die oudere oversneden en/of onduidelijk maakten voor interpretatie.

(pla)

6.2.1. grachtstructuren

De meest opmerkelijke sporen waren de grachtstructuren. Op het onderzochte deel werden er naast bredere grachtstructuren ook kleinere grachten waargenomen¹⁸. In totaal kregen er 30 sporen de benaming gracht. Na verder onderzoek over het verloop van de grachten werd dit aantal gereduceerd tot 20 omwille van dubbele benummering. (uitlij)

Op de site zijn er twee grote grachten te onderscheiden die het spoornummer kregen 235 en 218¹⁹. (pla)

Spoor 235 heeft een verloop van N-Z doorheen de vakken CIOT. De breedte bedraagt meer dan 2,50m en de diepte gaat, op de plaats van de coupe, tot 1,40m.

¹⁷ Landmeter Bruno Van Bastelaere.

¹⁸ zie tabel

¹⁹ dubbele benummering met de spoornummers 230 en 417.

welke?

wat is wat?

Spoor 218 loopt van W-O doorheen de vakken ABCDE. Deze gracht werd niet waargenomen in vak F. Er werd geen verklaring gevonden waarom deze gracht plots stopt. Vermoedelijk hadden deze grote greppels een afwateringsfunctie en misschien zelfs een begrenzende functie.

stopt die effectief, of verdwijnt hij?

Naast deze twee grote grachtstructuren werden tal van kleinere grachten waargenomen. In deze wirwar van sporen is geen structuur te herkennen. Om een mogelijke interpretatie te verduidelijken en misschien mogelijk te maken werd een vergelijkingstabellen opgesteld. De grachten werden geselecteerd op hun verloop. Drie categoriën werden samengesteld.

Kleine grachten met een N-Z verloop

Spoor	465	469	490	37	430
breedte	1m 26	1m	1m 16	50 cm	2m 10
diepte	50 cm	38 cm	20 cm	22 cm	44 cm
dattering					14 ^{de} eeuw

Kleine grachten met een O-W verloop

spoor	94	110	159	311	270	280	71
breedte	56 cm	90 cm	1m 40	± 2m	1m 30	1m 58	1m 14
diepte	18 cm	14- 22 cm	33 cm	44 cm	57 cm	66 cm	54 cm
dattering		13 ^{de} eeuw				13 ^{de} eeuw	

Overige grachten

spoor	510	313	312	335	147	596
breedte	1m 20	50 cm	1m 50	1m	50cm	46 cm
diepte	36 cm		54 cm	30 cm		50 cm
dattering					13 ^{de} -vroeg 14 ^{de} eeuw	
oriëntering	ZW-NO	N-Z met mogelijke overgang in spoor 372 en 377 dat eerder O-W georiënteerd is.	loopt precies door in 335 N-Z	N-Z; loopt dr kuil 191 en onduidelijk of verder loopt in spoor 348-215.	onduidelijk. spoor 146 is ouder dan 146.	N-Z; onduidelijk verder verloop (in spoor 147)

De kleine grachten vertonen weinig gelijkenissen met elkaar. Algemeen kan gesteld worden dat geen enkele gracht dieper gaat dan 50 cm. Enkele grachten werden gedatteerd aan de hand van de stratigrafie en het aardewerk. Omwille van de relatieve van deze gegevens wordt hier niet verder op in gegaan. De vulling is gelijklopend en humeus. Deze kleine grachten waren slechts één periode functioneel waarna ze gedempt werden. Stratigrafie toont ons dat enkele grachten oudere zijn. De gracht met het spoornummer 335 loop duidelijk over de grachten 270 en 280. Gracht 469 oversnijdt gracht 510. In de laatste twee grachten werd er geen aardewerk aangetroffen dat geïdentificeerd kon worden, hierdoor is de ouderdomsbepaling ten opzicht van elkaar louter afkomstig uit één bron.

6.2.2. kuilen

Vier cirkelvormige grondsporen lagen per twee op een relatieve afstand van elkaar. Het betrof de sporen 16 en 146 en de sporen 191 en 169. Bij de aanvang van het onderzoek dacht men aan vier waterputten. Deze kuilen werden gecoupeerd door N-O en een Z-W kwadrant uit te graven. Enkel bij het spoor 191 werd N-W kwadrant uitgegraven. De reden hiervoor was dat het de laatste kuil was die onderzocht werd op de mogelijkheid van een waterput en de grote gelijkennis met de andere kuilen.

De kuilen kenden een vrij gelijkaardige vulling. Nadat de kuil oorspronkelijk uitgegraven was, is een deel van de moederaarde en de teelaarde terug in de put gevallen. Daarboven ligt een laag humus²⁰, waaruit moet afgeleid worden dat de kuil eventjes heeft opengelegen. Daarna is de kuil in één fase dichtgegooid. Dit blijkt uit het dikke uniforme zandpakket met grote brokken aarde zonder gelaagdheid.

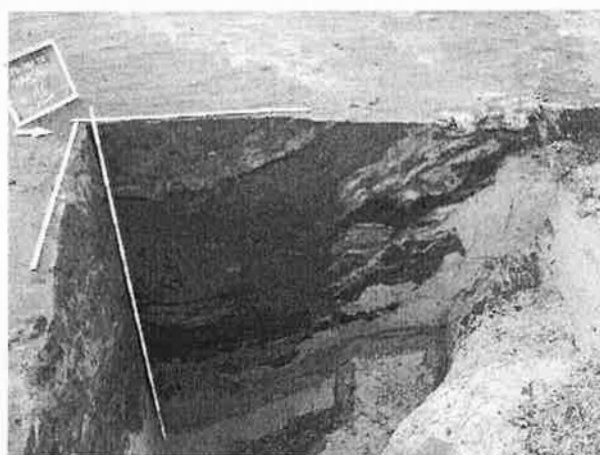
vergelijking tussen de vier kuilen

spoornummer	16	146	169	191
breedte	1m 60	1m 55	1m 38	1m30
diepte	1m 56	1m 52	1m 70	1m 70
vorm bodem	komvormig	komvormig	komvormig	komvormig
vulling				
hout	geen	verrot hout op 1m 40	veel hout op 1m50	geen
aardewerk				

²⁰ Enkel bij spoor 146 en 169.

humeus pakket	geen	op 1m 40	op 1m 40	geen
dattering	13 ^{de} eeuw	13 ^{de} - vroege 14 ^{de} eeuw	13 ^{de} - vroege 14 ^{de} eeuw	14 ^{de} eeuw

Volgens de datering, aan de hand van geïdentificeerd aardewerk, is de kuil met het spoor 16 de oudste en de kuil met het spoor 191 de jongste. De kuilen 16 en 146 liggen op een relatief dichte afstand van elkaar en vertonen enkele overeenkomsten. Beiden gaan ongeveer even diep en zijn quasi even breed en vertonen een komvormige bodem. Kuil 146 heeft na het graven precies eventjes opengelegen, waardoor een humeus pakket is ontstaan. Bij spoor 16 is dit niet te zien en is er een geleidelijke vulling en zijn er sporen van een nieuwe vergraving aan de kuil.

kuil 16

Met welke functie deze kuilen gegraven zijn blijft een vraagteken. Verschillende mogelijkheden werden voorgesteld zoals zandwinningskuilen, waterkuil of een doodgewone afvalput. Dit laatste lijkt het meest simpele en aanneembare. Voor een waterkuil zijn de randen te steil waardoor het waterscheppen onpraktisch verloopt. Een bijkomend tegenargument is de humuslaag. Een zandwinningskuil spreekt voor de humuslaag, de kuil bleef immers een tijdje open liggen want dichtgooien was extra werk en niet productief. Maar wat voor functie had dit zand? Er zijn verdere gegevens en aanwijzingen nodig om een verklaring te vinden over de functie van deze kuilen.

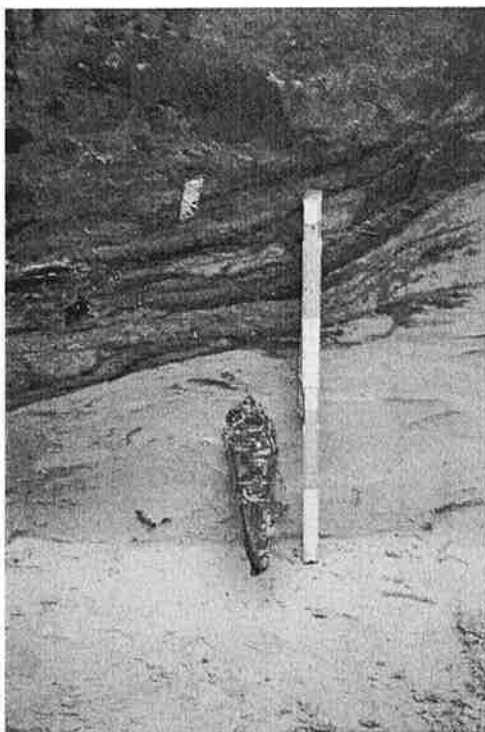
Een gelijkenis tussen de kuilen 146 en 169 is dat beiden op 1m 40 een humeus pakket met hout te vinden is. Ofwel is dit toevallig ofwel zit er een duidelijke koppeling vast aan een functie waardoor de stelling van een ordinaire afvalkuil verworpen moet worden. Beiden worden aan de hand van het geïdentificeerde materiaal gedatterd in de 13de- vroege 14de eeuw. Het is dus mogelijk dat beiden samen gegraven werden of openlagen en daarom zoveel overeenkomsten vertonen met elkaar.

Tussen de sporen 169 en 191, die op een relatief korte afstand van elkaar liggen, zijn er weinig gelijkenissen. Bieden zijn wel ongeveer even breed en even diep. De kuil 191 is gedatteerd in de 14de eeuw en dus hoogstwaarschijnlijk iets ouder dan de kuil 169. In spoor 191 werd er niks van hout noch van een humeuze laag gevonden. Echter liep in het spoor 191 een gracht (spoor 215²¹) die ook 14de eeuw is. Stratigrafisch lijkt het erop dat de gracht 215 de kuil 191 oversnijdt en dus het recenst is.

Het hout dat gevonden werd in de kuilen van spoor 146 en spoor 169 gaf geen tekenen van enige functie. Enkel in de meest westelijke kuil (spoor 169) trof men twee palen aan met een scherpe punt. Deze staken tot in de moederbodem wat suggereert dat ze moedwillig in de grond zijn geslagen. De beide uiteindes zaten niet naar elkaar toe. Daarnaast gaat het om volle hout stokken en kan men zich de vraag stellen waarom dit hout niet gerecupereerd werd. Immers zijn het arme gronden waarop men zich bevindt en is hout een belangrijk levensmiddel. Dit hout roept duidelijk vragen op en voorlopig tast men volledig in het donker over een mogelijke functie.

spoor 169

spoor 169

6.2.3. poel

De cirkelvormige poel²² bevond zich in vak O/J. De afstanden N-Z en O-W bedragen respectievelijk 10,52m en 9,56m. De diepte bedroeg 45 cm. Dit spoor bevatte grote hoeveelheden aardewerk en zelfs metaal. Bovenaan was deze ondiepe kuil gevuld met een heterogeen pakket van grijsbruin zand met inclusies van baksteen en leem. In het centrum onderaan was er een heterogeen donker grijsbruine zandlaag met houtskoolbrokjes. Vermoedelijk gaat het om een gedempte poel. Mogelijk diende hij voor het drinken van het vee.

²¹ spoor 215 en 348 zijn één gracht.

²² spoor 390, 391, 392

poel (spoor 390)

Profiel poel

6.2.4. paalsporen

De paalsporen duiden niet op een nederzetting. In vak C/I liggen de sporen 193 tot 201 op een rechte lijn met een gelijkmatige afstand tussenin. De sporen 197 en 199 werden gecoupeerd en opgetekend als paalsporen. Het spoor 193 betreft een langwerpige structuur. Andere factoren zoals standgreppels, een vuurplaats en/ of andere nederzettingssporen ontbreken. Aanvaardbaarder is het om aan te nemen dat het eerder om een eenvoudige structuur als een kleine palissade ging.

spoor 193- 201

In vak G zijn de sporen 116 en 115 paalsporen aan de rand van de gracht met het spoornummer 110. Meer naar het westen en de rand van de site toe ziet men

mogelijke paalsporen op de rand van de gracht. waarschijnlijkheid gaat het ook hier om een eenvoudige structuur. Alle andere paalsporen of vermoedelijke paalsporen liggen geïsoleerd of in clusters zonder een duidelijk patroon.

6.2.5. rechthoekige structuren

Enkele rechthoekige sporen leverden bij het couperen veel materiaal op. Een echte verklaring voor deze structuren is moeilijk te geven daar ze kriskras door elkaar verspreid liggen op de site en geen enkel verband houden noch met elkaar noch met andere sporen. We bespreken slechts twee sporen.

Spoor 97 (vak G) bevatte bij het couperen verschillende fragmenten van een kom en kannen. Het spoor gaat slechts 38 cm diep en heeft vrij steile wanden. Bovenaan lag heterogeen grijs/ bruin zand dat in het westen iets dieper liep dan in het oosten. Onderaan was er een dik pakket (20 cm en meer) van homogeen grijs zand.

Spoor 597 heeft slechts langs één zijde een steile wand, de andere wand is eerder komvormig. De diepte bedraagt meer dan 60 cm²³ en is gevuld met een heterogeen zwart/ grijze laag met lichtere grijze en bruine vlekken.

6.2.6. enclosure

De " enclosure" (spoor 155; vak M) bevatte geen vondsten. De diepte van het spoor ging tot 35cm en de breedte tussen de 21 en 32 cm. Op sommige plaatsen bevatte het spoor helwit/ asachtig zand.

6.3. besluit

Algemeen kan gesteld worden dat er geen sporen gevonden werden die duiden op een middeleeuwse nederzetting. Echter bevindt de nederzetting zich hoogstwaarschijnlijk in de onmiddellijke omgeving. Verschillende factoren, zoals de hoeveelheid aardewerk en de toename van de sporen naar het noorden toe tijdens het proefsleuvenonderzoek wijzen in die richting van een mogelijke nederzetting naar het centrum of het noorden van de halfcirkelvormige structuur op het kadasterplan.

De interpretaties en de conclusies van de opgraving moeten met de nodige voorzichtigheid benaderd worden. Ten eerste gebeurde de chronologie zuiver aan de hand van het gevonden aardewerk in de structuren. Er bestaan betere, maar veel duurdere datteringsmethodes. Ten tweede is het terrein machinaal afgegraven met als gevolg dat er zeker ten westen van de site enorme hoogteverschillen zijn. Dit geeft zijn neerlag bij de interpretatie van de dieptes van de verschillende structuren. De dieptes werden steeds gegeven bij bepaalde structuren zoals grachten om de interpretatie en het vergelijken tussen de verschillende sporen te verduidelijken.

7. natuurwetenschappelijke onderzoeken

De vier kuilen²⁴ werden bemonsterd voor pollenonderzoek.

Bij enkele grote grachten²⁵ werden er monsters genomen voor macrorestenonderzoek. De staalname gebeurde steeds in het onderste vullingspakket omdat dit het minste kans maakt op verstoring en het dichtst aansluit bij de te bestuderen periode. De verklaring hiervoor is dat de grachten vermoedelijk

²³ Dit spoor bevindt zich net in een slecht afgegraven zone waardoor de diepte slechts een relatief gegeven is.

²⁴ sporen 16, 146, 169 en 191.

²⁵ het betreft de grachten van spoor 270, 280, ?????????????

pas gedempt werden als de site inactief werd. De hoge grondwatertafel gaf letterlijk en figuurlijk on een nat gevoel waardoor sommige grachten onmogelijk te bemonsteren waren.

In kuil (spoor 169) werden er keverresten aangetroffen.

8. vondsten

8.1. Aardewerk

Vlaanderen maakte in de 12de- 13de eeuw een omwenteling op het vlak van aardewerk. Zo was er de opkomst van het lokaal rood gebakken aardewerk, het wegvallen van het zgn."Pingsdorf- Andennewaar" en het verschijnen van de eerste steengoedproducten. Maar ondanks deze informatie zijn de gegevens schaars over de periode van de 12de- 13de eeuw. De reden hiervoor is het tekort aan degelijk onderzochte complexen uit de 12de- 13de eeuw.²⁶ Ook de periode 13de-14de eeuw is archeologisch slecht gekend.

Het aardewerk²⁷ dat aangetroffen wordt in een structuur heeft meestal niks te maken met de oorspronkelijke functie van die structuur. Vaak komt het aardewerk per toeval erin.²⁸ Het gevonden gefragmenteerde aardewerk moet men eerder benaderen als een soort afval dat in structuren gegooid werden in soms nog actieve maar eerder inactieve structuren.

²⁶ Hillewaert, B, Hollevoet, Y. (1995). Huisvuil onder het wegdek. Een vroeg 13de eeuwse aardewerkcomplex uit de marktstraat te Oudenburg. Archeologie in Vlaanderen IV; 1994. IAP. Zellik. 279- 289.

²⁷ In de vroege middeleeuwen (6^e-9^e eeuw) had men andere gewoontes van afvalverwerking dan in de andere periodes. Het aardewerk was meer gefragmenteerd dan in de andere periodes. (Hollevoet,2002).

²⁸ Hollevoet, Y.(2002). d' Hooghe Noene van midden bronstijd tot volle middeleeuwen. Archeologisch onderzoek in een verkaveling langs de zandstreek te Varsenare. Archeologie in Vlaanderen VI, 1997-1998. IAP. Zellik. 191- 189.

Het aardewerk van de site Eeklo Hospitaal werd geïdentificeerd met de hulp van Koen De Groote van het VIOE. Het aardewerk was in die mate gefragmenteerd dat een identificatie bijzonder moeilijk en in sommige gevallen zelfs onmogelijk bleek.

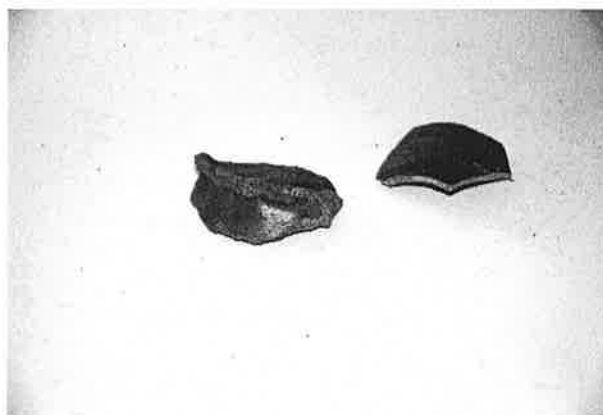
8.1.1. Langerwehe

Langerwehe situeert zich tussen de steden Aken en Cologne. Dit dorp lag op de oost- west handelsroute tussen enerzijds de grote steden Brugge en Antwerpen en anderzijds Aken, Frankfurt en het centrale Rijnland en zelfs Britanië. Deze strategische positie van Langerwehe op een handels en pelgrimsroute, de nabijheid van klei geschikt om te bakken op hoge temperaturen zorgde voor het ontstaan van één van de grote Rijnse centra voor steengoedproductie en export gedurende de 14de en de 16de eeuw.

In de Lage Landen komt het langerwehe steengoed vooral voor midden 14de eeuw. Men schrijft dat dit type aardewerk slecht in kleine hoeveelheden voorkwam. Het fijnere siegburg steengoed kwam meer voor in de regio van Brugge. Opgravingen te Brugge van een steengoed verkoper gaf een ratio van twee op een voor de import van siegburg t.o.v. langerwehe.²⁹ Waarschijnlijk is het gevonden materiaal naar Eeklo gekomen via een verkoper uit Brugge. Eeklo en Brugge liggen op een relatief korte afstand van elkaar. In de 12de-13de eeuw is het in onze streken normaal dat er een keline hoeveelheid van Rijn- en Maaslandse importen aanwezig zijn in de archeologische vondsten.³⁰

²⁹ Gaimster, D. (1997). German stoneware 1200-1900. British Museum Press. Londen.

³⁰ Hillewaert, B., Hollevoet, Y. (1995). Huisvuil onder het wegdek. Een vroeg 13de eeuwse aardewerkcomplex uit de marktstraat te Oudenburg. Archeologie in Vlaanderen IV 1994. IAP. Zellik.

spoor 235 en 429b

In totaal werden er negen fragmenten³¹ aangetroffen waarbij er drie met zekerheid en de overige zes waarschijnlijk behoren tot Langerwehe steengoed. In spoor 235 werd een bodemfragment met een krans van uitgeschulpte voetjes aangetroffen. Twee scherven³² zijn bedekt met een paarsbruine ijzerengobe, die glanst langs de buitenzijde.

8.1.2. Kogelpotten

De kogelpot is de meest courante middeleeuwse kookpot. Bij het bereiden van voedsel zette men de kookpot rechtstreeks in de gloeiende asse, zodat pootjes of een standring overbodig waren. Kogelpotten kenden een multifunctioneel gebruik als kook- en voorraadpotten. Indien de kogelpot bedekt is met roet moet eerder gedacht worden aan een kookfunctie. Indien de kogelpot zonder roet is moet eerder gedacht worden aan een voorraadpot.³³ Oorspronkelijk volledig met de hand gevormd, gaat men stilaan over op het gebruik van het pottenbakkerswiel, waardoor de vorm regelmatig en de kwaliteit van het aardewerk beter wordt.³⁴ De vele gevonden fragmenten van kogelpotten is naar alle waarschijnlijkheid van lokale origine.

³¹ Spoor 235, 391, 393 en 429b.

³² uit spoor 235 en 429b.

³³ Uitzonderingen zijn steeds mogelijk zoals spoor 280. Mondelinge bron Koen De Grootte.

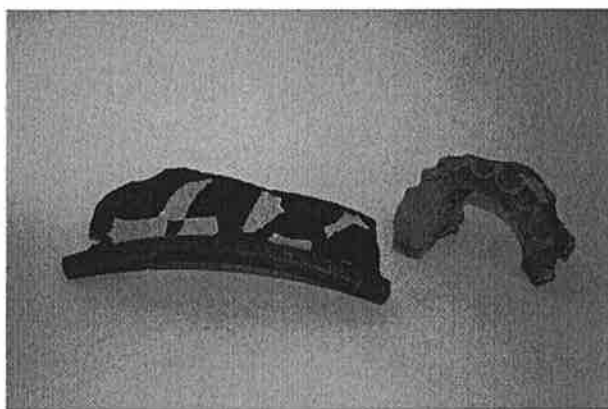
³⁴ bron: archeoweb Antwerpen.

Kogelpotten zijn het meest frequent in de 10de tot 13de eeuw. Lokaal wordt dit aardewerk nog vervaardigd tot in de 14de eeuw.³⁵

Op de site werden veel fragmenten aangetroffen van kogelpotten. Meestal hadden ze een eenvoudige komvorm met lensvormige bodem. Enkele hadden uitgeknepen voetjes. Spoor 372 bevatte een fragment van een kogelpot met radstempel. Verschillende randfragmenten van kogelpotten waren versierd met vingerafdrukken.³⁶

8.1.3. Vuurkolven

Vuurkolven werden zowel in rood als grijs aardewerk gemaakt. Dit type van aardewerk werd gemaakt vanaf de 14de eeuw. Vanaf de 15de eeuw domineerde vooral de vuurkolven uit rood aardewerk. Vanaf de 16de eeuw werden er halve vuurkolven gemaakt.³⁷ Een vuurstolp of vuurklok werd over het smeulende vuur in de haard geplaatst.³⁸

spoor 215

Tijdens de opgraving werden verschillende fragmenten van vuurkolven gevonden waaronder twee grijze oren ,met vingerafdrukken of lobben versierd. Allen waren

³⁵ Beeckmans, L., Borremans, E., Welleman, G. (1988-89). Kogelpotwaar uit de Bokerstraat te Geraardsbergen. VOBOV- INFO nr.32-33. Belsele. 31- 33.

³⁶ Spoor 218, 393, 417, 597 en 598.

³⁷ Hurst, J. G.; Neal, D.S.; Van Beuningen, H. J.E. (1986). Pottery produced and traded in North-West Europe 1350- 1650. het Nederlandse Gebruiksvoorwerp, Rotterdam.

³⁸ Clevis, H.; Thijssen, J. (1993). Symposium on medieval and post-medieval ceramics. Stichting promotie archeologie. Nijmegen.

reducerend gebakken en ongeglazuurd. De meesten vertoonden langs de binnenzijde roet wat wijst op gebruik.

8.14 Grapen

Begin van de 14de eeuw is er een snelle overgang van kogelpotten naar grapen. Vanaf de 14de eeuw ziet men enkel nog grapen.³⁹ Archeologisch worden er geen grapes aangetroffen in de 13de eeuw. Men gebruikt nog steeds kogelpotten om te koken.

Een fragment van een éénorige grape of kookpan, met een korte rand en kleine gietsnep, werd gevonden in spoor 131. Dit wordt herkent door slechts één oor zonder knik, wat logisch is want dit wordt niet opgehangen aan een ketting zoals gebruikelijk was bij de grapen.⁴⁰

8.1.4. hoogversierd

In spoor 598 bevonden zich twee fragmenten van een hoogversierde kan. Het betreft kleine fragmenten van matig tot fijn verschraald roodgebakken aardewerk. Het oppervlak voelt glad tot fijnkorrelig aan. De kleur is oranjeachtig met sporen van glazuur en bedekt met een beigeachtig slib.

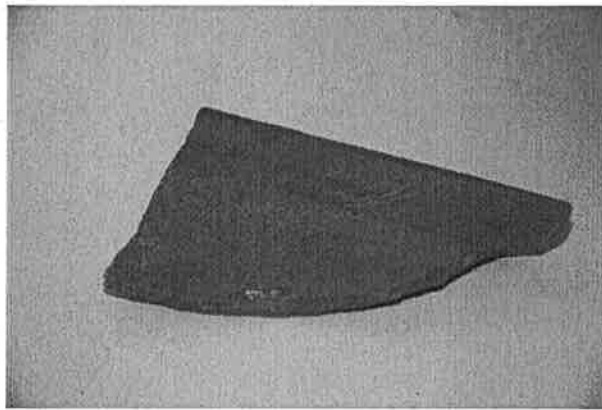
In spoor 16 zat een hoogversierd oor en twee hoogversierde fragmenten die gedatteerd worden in de 13de eeuw. Opnieuw ziet men een fijne tot matige vershraling en roodgebakken aardewerk. De oor heeft een oranjeachtige kleur bestrooid met een groenachtig glazuur. Op de andere twee fragmenten zijn nog sporen te zien van glazuur en zijn bedekt met beigeachtig slib.

8.1.5. teilen

³⁹ Spoor 131, 132, 196 en 430.

⁴⁰ Mondelinge bron Koen De Groote.

Er werden verscheidene fragmenten van teilen aangetroffen⁴¹. In spoor 110 zat teil met een matige verschraling die oxyderend gebakken was. De kleur is bruinachtig met een rode schijn en bevat sporen van een lichte glazuring. De teil is bijna profielloos.

spoor 110

8.1.6. kommen/ kannen

Kommen/ kannen werden gevonden in verschillende contexten, wat hun veelvuldig gebruik bevestigt.

8.1.7. braadpannen

In verschillende sporen werden fragmenten van braadpannen aangetroffen⁴². Een braadpan is vrij plat en steeds aan de binnenkant geglazuurd. Alle braadpannen zijn gemaakt van rood aardewerk. Behalve in spoor 430 zit een grijze braadpan.

8.1.8. protosteengoed

⁴¹ Spoor 110, 132, 192, 311(?), 391, 393.

⁴² Spoor 215, 218, 390(?), 391, 393 en 598.

Er werd slechts één fragment van protosteengoed⁴³, herkenbaar aan de ruwe verschraling, aangetroffen op de site.

8.1.9. dakpannen

In het spoor 390 werd er een platte dakpan aangetroffen.

8.1.10. Besluit

Aan de hand van het gevonden aardewerk kan de site gedatteerd worden in de 13de-14de eeuw.⁴⁴

8.2. Hout

Zoals reeds vermeld werd er hout aangetroffen in de kuilen met spoornummer 16, 146, 169 en 191. De plaats van het hout werd opgetekend in het profiel. Het hout werd in gesloten plastic zakken bewaard.

8.3. Botmateriaal

Er werd weinig botmateriaal aangetroffen op de site. Recent botmateriaal was regelmatig in grote hoeveelheden aanwezig.

8.4. Metaal

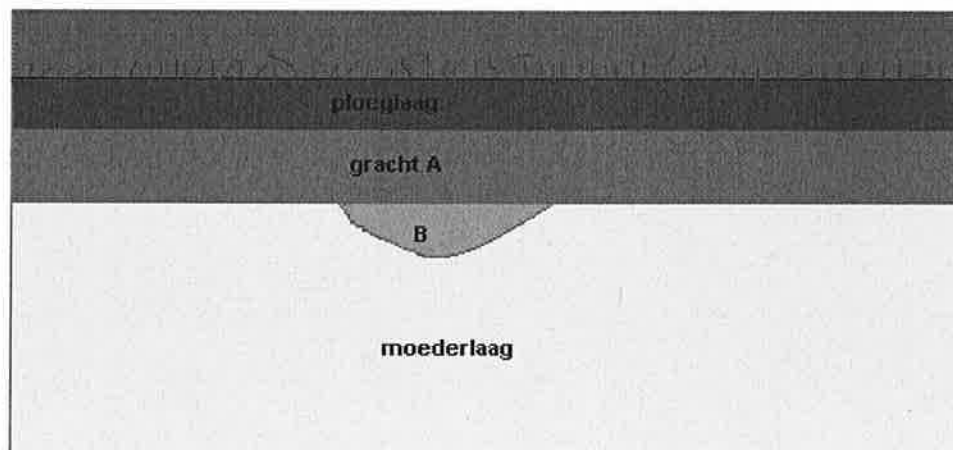
⁴³ spoor 72

⁴⁴ Koen De Groote, VIOE

Er werden metalen voorwerpen aangetroffen in de sporen 155,311 en 391. Deze werden niet gerestaureerd vanwege de hoge kostprijs.(klopt dit?) Vermoedelijk gaat het om metalen kommen.

9. Dattering van de site

De dattering van de site werd voornamelijk gedaan aan de hand van het gevonden aardewerk. Dit moet deels gerelativeerd worden omdat naast het gevonden aardewerk ook gebruik gemaakt werd van de stratigrafie. Hierbij wordt gekeken naar de ouderdom van de sporen ten opzicht van elkaar. Op de site van Eeklo-Hospitaal werden er verschillende coupes gezet op elkaar oversnijdende grachten. Hierbij kan blijken dat de ene gracht volledig boven de andere doorloopt waardoor de ouderdom ten opzicht van elkaar duidelijk wordt.⁴⁵

Gracht B is ouder dan gracht A

Bij enkele coupes is het heel duidelijk dat de ene grachten ouder zijn zoals bij spoor 270 en 280 die overneden worden door gracht 335.

Door een combinatie van beiden kan er een relatieve dattering gegeven worden van de site tussen de 13de en 14de eeuw. Er werd beslist om geen onderscheid te maken van fasering op de site, omdat dit vrij kortzichtig en subjectief is. Ten eerste werd slechts een deel van het materiaal bestudeerd dat zich in de grachten bevond. Het is niet denkbeeldig dat indien men grotere delen van de gracht uit zou graven er jonger materiaal in gevonden wordt waardoor de dattering van bepaalde structuren herzien moet worden. Ten tweede was de stratigrafie bij verschillende coupes zo onduidelijk dat deze niet interpreteerbaar was.

10. archeologische sporen in de omgeving en literatuur

10.1. Literatuur

Er wordt geopteerd om enkel de nuttige geschiedkundige informatie voor de opgraving te vermelden. De gegeven informatie is dus verre van volledig. Over de 13de- 14de eeuw zijn er geen geschreven bronnen beschikbaar over het ontstaan van Eeklo.⁴⁶ Toch staat beschreven dat in 1240 Eeklo als ontginningsdorp door gravin Johanna van Constantinopel geprivilegieerd⁴⁷

De 10de- 13de eeuw wordt in Vlaanderen het tijdperk van de grote ontginningen genoemd. Dit gebied was immers het enige in West-Europa waar zoveel bos, heide, moeras en veen werd omgezet in vruchtbare landbouwgrond.⁴⁸ Er zijn verschillende artikels⁴⁹ gepubliceerd over de veenontginningen ten Noorden van Eeklo. In dit opgravingsverslag wordt dit slechts aangehaald omdat ten eerste er nog steeds een discussie gaande is over het wel of niet bestaan van deze ontginningsgebieden. Ten tweede betreft het eerder de regio ten Noorden van Eeklo, wat buiten het onderzoeksgebied ligt.

⁴⁵ Zie bijgevoegde figuur

⁴⁶ Informatie Archief stad Eeklo.

⁴⁷ Verhulst, A. (1995). Landschap en landbouw in middeleeuws Vlaanderen. Gemeentekrediet.

⁴⁸ Verhulst, A. (1995). Landschap en landbouw in middeleeuws Vlaanderen, Gemeentekrediet.

⁴⁹ Augustyn, A., Thoen, E. (1987). Van veen tot bos. Krachtlijnen van de landschapevolutie van het noordvlaamse Meetjesland van de 12de tot de 19de eeuw. Historisch Geografisch tijdschrift nr.3. Utrecht.

In de literatuur werd gezocht naar een mogelijke verklaring voor de halfcirkelvormige structuur op het kadasterplan. Zoals reeds vroeger in dit verslag vermeld zijn er voldoende aanwijzingen om aan te nemen dat er in de onmiddellijke omgeving zich een nederzetting bevindt. Verhulst⁵⁰ schrijft over de structuur van de nederzettingen dat er na verschillende regio's bestudeerd te hebben er een aanwijzing is om het voorkomen van één type structuur te bevestigen vanaf de 9de eeuw. Deze nederzetting kreeg later de naam kouter of akker. Het bouwland werd gegroepeerd en het volledige complex omvatte steeds de vruchtbaarste/ beste gronden. De nederzetting lag doorgaans op de rand en bestond uit vijf tot twintig boerderijen. Het akker of kouter type voor binnen- vlaanderen is enkel grondig bestudeerd in de streek rond Gent en berust louter opgeschreven bronnen.

Indien teruggegrepen wordt naar de situatie op het terrein aan de blakstraat krijgen we volgende bedenkingen. De site is aan de hand van het aardewerk en de stratigrafie gedatterd in de 13de- 14de eeuw, wat veel later is dan wat Verhulst beschrijft. De auteur vermeldt dat vanaf de 12de eeuw de naam van kouter en akker in combinatie met de naam van de nederzetting algemeen voorkomt. Indien de huidige straatnamen bekeken worden is er geen enkele soortnaam van kouter of akker. Er zijn geen sporen meer van menselijke activiteit na de 14de eeuw waardoor er een grote tijdsparre is tussen de vroege eventuele nederzetting en het recent uitbouwen van een nieuwe verkaveling. Het is logisch dat er nieuwe straatnamen gekozen werden die waarschijnlijk toponomisch waardeloos zijn. Ten NW van de halve cirkelvorm ligt de " Galgenakker". Mogelijks kan deze akker, indien de theorie van Verhulst wordt aangenomen, in verband gebracht worden met een nederzetting.

~~7~~2. Archeologische sporen in de omgeving

~~7~~2.1. Adegem⁵¹

⁵⁰ Verhulst, A. (1995). Landschap en landbouw in middeleeuws Vlaanderen. Gemeentekrediet.

⁵¹ Raveschot, P., Verlot, M. (1986). De middeleeuwse versterking van Raverschoot (Maldegem), een eerste archeologische verkenning. Vobov- info nr. 22-23, Belsele.

In augustus – september 1979 vond er een kleine opgraving plaats op een weide gelegen aan de Raverschootstraat 5 te Adegem (Maldegem). Hierbij werd een grachtenprofiel uit de 11-12de eeuw ontdekt. Het materiaal bestond hoofdzakelijk uit aardewerk met eenvoudige vingerafdrukken, zwarte kogelpotten met lensvormige bodem en zelfs enkele met voetsteuntjes. Daarnaast werden er kook- en voorraadpotten uit de 13de eeuw gevonden.

~~7~~ 9.2.2. Bassevelde⁵²

Tijdens de opgravingen in 1996 werden verschillende sporen gevonden van gedempte grachten, scherven en paalsporen uit de 13de eeuw. Deze werden geïnterpreteerd als resten van een middeleeuwse landelijke bewoning.

Het pollenonderzoek gaf een 13de eeuws landschap met vooral hazelaar, els en heide.

~~7~~ 9.2.3. Zomergem- Oostwinkel⁵³

Tijdens de opgravingen vond men sporen van grachten uit de M.E. De zowel rechte als gebogen grachten overkruisten en overlaptten elkaar meermaals waaruit een gelijktijdig gebruik uitgesloten werd. Het archeologisch materiaal bestond uit duizenden scherven pottenbakkersafval. Opvallend was de totale afwezigheid van importceramiek. Het aardewerk, alles reducerend gebakken, bestond uit kruik- en kantypes, kleine kogelpotten, tuitpotten, deksels, braadpannen, vuurklokken, bekens en kommen.

~~7~~ 9.2.4. Zomergem- Oostwinkel⁵⁴; Veldhoek

⁵² Bourgeois, J., De Mulder, G. (1996). Archeologisch onderzoek in groot- Assenede: middeleeuwse bewoningssporen en tardiglaciale bodems. De Twee Ambachten nr. 1, heemkundig tijdschrift gemeente Assenede.

⁵³ De Clerq, W., De Groote, K, Moens, J, Mortier, S. (2000). Diepenbeek: 13de eeuwse bewoning en pottenbakkersactiviteit. Monumentenzorg en cultuurpatrimonium, jaarverslag van de Provincie Oost-Vlaanderen. Gent. 186- 189.

In de matig droge zandgrond werden een drietal brede grachten waargenomen met een heumeuze tot venige vulling. Twee grachten hadden een tweelobbige bodem als gevolg van een oversnijding van de twee grachten; De andere gracht had een vlakke bodem en vrij steile wanden. De grachten konden gedatteerd worden in de volle tot late middeleeuwen.

~~7.2.5.~~ 7.2.5. . Zomergem⁵⁵

In de matig natte lichte zandleemgrond werden twee grote grachtstructuren gevonden. Het is niet denkbeeldig, schrijft Crombé, dat deze grachten deel uitmaken van een omwallingssysteem rond één van de oude hoeven die we nog aantreffen langsheen de Rostraat.

~~7.2.6.~~ 7.3. Besluit

Veel bruikbare informatie geven de archeologische opgravingen in de omgeving ons niet. Enkel lijkt het zeer gebruikelijk om grote grachten te graven. Op de site Eeklo-Hospitaal ontbreken sporen van een nederzetting. Het is natuurlijk mogelijk dat de nederzetting zich langs de andere kant van de Blakstraat bevond. De grote grachten kunnen deel uitmaken van een omwallingssysteem maar de Blakstraat bestaat al voor het graven van de Lieve (1250-1262) en de site datteert uit de 13de- 14de eeuw. Het lijkt bijgevolg weinig waarschijnlijk dat men een omwalling langs de overkant van de weg plaatst om de hoeve af te bakenen. Een andere mogelijkheid is dat de grote grachten gebruikt werden voor de afwatering, wat alweer zichzelf kan tegenspreken doordat de site zich bevindt op de zuidelijke uitloper van de zandrug van Maldegem-Stekene⁵⁶. Nog een andere optie is dat grote grachten gebruikt werden als vorm van percelleringsgrens. Een bijkomend probleem zijn de tal van kleine grachtstructuren

⁵⁴ Crombé, Ph. (1996). M.E. grachten te Veldhoek. Monumentenzorg en cultuurpatrimonium, jaarverslag van de Provincie Oost- Vlaanderen. Gent. 117-118.

⁵⁵ Crombé, Ph. (1996). M.E. grachten aan de Rostraat. Monumentenzorg en cultuurpatrimonium, jaarverslag van de Provincie Oost- Vlaanderen. Gent. 120.

⁵⁶ Echter tijdens de opgraving hadden we last van een hoge grondwatertafel.

waar geen enkele logica in zit. Waarschijnlijk is er net zoals in Oostwinkel geen gelijktijdig gebruik van de grachten. Zoals reeds vroeger aangehaald is er bij deze site geen fasering gebeurd omwille van de aangegeven redenen.⁵⁷

Het archeologisch materiaal, meer bepaald het aardewerk, heeft grote overeenkomsten met het gevonden aardewerk in Oostwinkel (Zomergem).

14. Algemeen besluit

Door deze opgraving kreeg men een beeld van een middeleeuwse aanwezigheid in het landelijke gedeelte van Eeklo. Er werd geen nederzetting aangetroffen op de site maar tal van aanwijzingen werden verzameld om te kunnen besluiten dat er zich in de onmiddellijke omgeving een nederzetting bevindt. Vermoedelijk zit de nederzetting langs de andere kant van de Blakstraat. Onderzoek in de bodem is uitgesloten in deze regio door de woonwijk die er gevestigd is. Er is echter nog één ongeschonden gebied dat veel nieuwe informatie kan opleveren. De periode 13de- 14de eeuw in het Meetjesland is zowel historische als archeologische weinig bekend. Met deze opgraving werd er een tipje van de sluier opgelicht die nog steeds over deze belangrijk periode hangt.

12. Bibliografie

Ameryckx, J.B., Verheye, W., Vermeire, R. (1995). Bodemkunde. Bodemvorming, Bodemeigenschappen, bodems van België, bodembehoud en-dregradatie. Bodembeleid en Bodempolitiek, Gent.

Augustyn, A., Thoen, E. (1987). Van veen tot bos. Krachtlijnen van de landschapevolutie van het noordvlaamse Meetjesland van de 12de tot de 19de eeuw. Historisch Geografisch tijdschrift nr.3. Utrecht.

⁵⁷ Zie opgraving

Beeckmans, L., Borremans, E., Welleman, G. (1988-89). Kogelpotwaar uit de Bokerstraat te Geraardsbergen. VOBOV- INFO nr.32-33. Belsele. 31- 33.

Bourgeois, J., De Mulder, G. (1996). Archeologisch onderzoek in groot-Assenede: middeleeuwse bewoningssporen en tardiglaciale bodems. De Twee Ambachten nr. 1, heemkundig tijdschrift gemeente Assenede.

Clevis, H.; Thijssen, J. (1993). Symposium on medieval and post-medieval ceramics. Stichting promotie archeologie. Nijmegen.

Crombé, P., Van Der Haegen, G. (1996). Streekinventaris van steentijdbewoning in het meetjesland. Appeltjes van het meetjesland nr. 47. Maldegem. 165-169.

Crombé, Ph. (1996). M.E. grachten te Veldhoek. Monumentenzorg en cultuurpatrimonium, jaarverslag van de Provincie Oost- Vlaanderen. Gent. 117-118.

Crombé, Ph. (1996). M.E. grachten aan de Rostraat. Monumentenzorg en cultuurpatrimonium, jaarverslag van de Provincie Oost- Vlaanderen. Gent. 120.

De Clerq, W., De Groote, K, Moens, J, Mortier, S. (2000). Diepenbeek: 13de eeuwse bewoning en pottenbakkersactiviteit. Monumentenzorg en cultuurpatrimonium, jaarverslag van de Provincie Oost- Vlaanderen. Gent, 186-189.

De Vos, A.; Stockman, L.; Van De Woestijne, P. (1994). Meetjeslandse toponiemen tot 1600, band 1 Eeklo. Stichting Achiel De Vos.

Gaimster, D. (1997). German stoneware 1200-1900. British Museum Press. Londen.

Hillewaert, B, Hollevoet, Y. (1995). Huisvuil onder het wegdek. Een vroeg 13de eeuwse aardewerkcomplex uit de marktstraat te Oudenburg. Archeologie in Vlaanderen IV; 1994. IAP. Zellik. 279- 289.

Hollevoet, Y.(2002). d' Hooghe Noene van midden bronstijd tot volle middeleeuwen. Archeologisch onderzoek in een verkaveling langs de zandstreek te Varsenare. Archeologie in Vlaanderen VI, 1997-1998. IAP. Zellik. 191- 189.

Hurst, J. G.; Neal , D.S.; Van Beuningen, H. J.E. (1986). Pottery produced and traded in North- West Europe 1350- 1650. het Nederlandse Gebruiksvoorwerp, Rotterdam.

Raveschot, P., Verlot, M. (1986). De middeleeuwse versterking van Raverschoot (Maldegem), een eerste archeologische verkenning. Vobov- info nr. 22-23, Belsele

Sergant,J., Van Der Haegen, G., Perdaen, Y. (2001). Steentijdvondsten uit Eeklo, aansluitingscomplex N49-R43. Monumentenzorg en cultuurpatrimonium. Jaarverslag van de provincie Oost-Vlaanderen 2000, 204-206.

Thoen, H., Vandermoere, N. (1985). The Roman fortified site at Maldegem. scholae Archaeologicae 6. RUG.

Tondat, R. (2002). Oorsprong van Nieuw- Eeklo en de Eeklose herbakker. Eeklo.

Van Den Bremt, A. (2006). Resultaten van het prospectief booronderzoek aan de Blakstraat te Eeklo. Stad Eeklo.

Van Der Haegen, Crombé, P., Semey, J. (1999). Steentijdvondsten in het Meetjesland. Inventaris en geografische analyse, Archeologische Inventaris Vlaanderen, Buitengewone reeks 6, Gent.

Van Thuyne, C. (1994). Archeologisch onderzoek in de gemeente Lembeke. Appeltjes van het meetjesland nr. 45.Maldegem. 109-157.

Verhulst, A. (1995). Landschap en landbouw in middeleeuws Vlaanderen, Gemeentekrediet.

13. Dankwoord

Graag wou ik volgende mensen bedanken, zonder hun hulp en interesse was de opgraving van de site Eeklo-hospitaal aan de Blakstraat nooit tot stand gekomen.

- Burgemeester en schepenen van de Stad Eeklo
- Filip De Pau, directeur technische dienst/ architect
- Dirk Waelput van ruimtelijke ordening stad Eeklo.
- Johan van Hyfte en de andere medewerkers van de personeelsdienst.
- Medewerkers van de technische dienst en in het bijzonder Paul die alles regelde van de bemaling en de electriciteit.
- Het personeel van de balie.
- Bart Cherretté en Luc Bauters van de provincie Oost- Vlaanderen
- Koen De Groote
- Bruno van Bastelaere (landmeter)
- Alle medewerkers van de dienst Monumentenzorg en Cultuurpatrimonium van de provincie Oost- Vlaanderen.
- Freddy Pille en Eric De Smet, de vrijwilligers van het archief van de Stad Eeklo.
- Machteld Bats (RUG)

14. Bijlagen

Overzicht van het geïdentificeerde aardewerk van de site Eeklo Hospitaal.

- Spoor 16 (kuil)
 - hoogversierd oor
 - hoogversierd fragmenten (2)
 - randfragment van een kom. (slecht gebakken)

→ datering: 13de eeuw
- Spoor 24 (vormeloze structuur)

- randfragment van vuurklok.

- Spoor 146- 147 (kuil met gracht)

- fragmenten van een kogelpot.

→ datering: 13de - vroege 14de eeuw.

- Spoor 169 (kuil)

- 1 fragment van versierd aardewerk.
- 2 x oor
- fragment van een eenorige grape
- oor met een lip
- fragmenten van een kogelpot.
- fragment van geflazuurd aardewerk.

→ datering: 13de - vroege 14de eeuw.

- Spoor 191 (kuil)

- 1 fragment van steengoed
- 1 randfragment van een (grote) kruik

→ datering: 14de eeuw.

- Spoor 192

- kleine kan zonder binnenlip uit de 14de eeuw.
- eenvoudige bijna profiellose teil.
- fragmenten van een kleine kan.

→ datering: 1ste helft 14de eeuw.

- Spoor 215 (gracht?)

- verschillende fragmenten van vuurklokken waaronder een oor.
- komranden
- randfragment van een kruik
- fragmenten van een braadpan
- randje met uitgesproken profilering (13de - begin 14de eeuw)

→ datering: 14de eeuw.

- Spoor 218 (gracht)

- platte pan met glazuur (ten vroegste late 12de eeuw)
- rand met vingerafdrukken afkomstig van een kogelpot.

→ datering: ?

- Spoor 235 (gracht)

- oor van een kruik.
- bodemfragment van Langerwehe.

→ datering: 14de eeuw.

- Spoor 280 (gracht)

- kogelpotten of voorraadpotten, met uitgeknepen voeten.⁵⁸
- een stuk van een recipiënt met een dikke wand, kromming en geglazuurd. Functie?

→ datering: 13de eeuw.

- Spoor 311 (gracht)

- fragment van een teil?

- Spoor 335 (gracht)

- oor van een kan of kruik.

- Spoor 372 (gracht)

- fragment van kogelpot met radstempel.
- blokvormig randtype uit de 12de - 13de eeuw.

→ datering: 13de eeuw.

- Spoor 375 (gracht)

⁵⁸ Men denkt eerder aan een voorraadpot omdat deze recipiënt niet beroet is. Een andere mogelijkheid is dat het wel degelijk om een kogelpot gaat maar deze direct na fabricage gebroken is.

- blokvormige randfragment van een kookpot.
- fragmenten van een voorraadpot.

→ datering: 13de eeuw.

- Spoor 390 (poel)

- fragmenten van een vuurklok.
- rood aardewerk, waarschijnlijk een pan.
- platte dakpan.

→ datering: 13de-14de eeuw.

- Spoor 391 (voorste deel van de poel)

- platte pan.
- 5 fragmenten steengoed. Geen Siegburg maar waarschijnlijk Langerwehe.
- fragmenten van een kom.
- fragment van een teil.

→ datering: 14de eeuw.

- Spoor 393 (gracht?; eindigt in peol; begin?)

- beker met ijzerangobe (Langerwehe?)
- 1 fragment Langerwehe.
- fragmenten van een teil.
- fragmenten van een pan.
- Rand met vingerafdrukken afkomstig van een kogelpot.

→ datering: 14de eeuw.

- Spoor 417 (gracht)

- wandfragment van een kogelpot waarvan één met vingerafdrukken.

→ datering: 13de eeuw.

- Spoor 429b

- steengoed: Langerwehe

→ datering: 14de eeuw

- Spoor 430 (gracht)

- Vloertegel met wshl. koperglazuur.
- Brede randvorm van teil met gietsnep.
- Teilen met bandvormige randen.
- Grijze pan?
- Kom of teil met stanvin en glazuur binnenin.
- Schuin naar buiten geplooid randfragment van vuurklok.
- grape

→ datering: 14de eeuw (zeker niet voor 1300).

- Spoor 597 (vierkantige structuur)

- rand met vingerafdrukken afkomstig van een kogelpot.⁵⁹

- Spoor 598-596 (coupe van twee grachten)

- eenvoudig randfragment van een kogelpot.

→ datering: 13de eeuw.

- Spoor 598; coupe I (gracht)

- 2 fragmenten van een hoogversierde kan.
- fragmenten van een kogelpot.
- aardewerkfragment met standvin.
- fragment van een pan.
- rand met vingerafdrukken afkomstig van een kogelpot.

→ datering: 13de eeuw.

⁵⁹ Afkomstig van dezelfde kogelpot van spoor 218?